

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะนะ ตั้งใจฟังธรรม ฟังธรรม ฟังธรรมเพื่อสั่งธรรม

สั่งธรรมคือธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สั่งธรรมเป็นทฤษฎี เห็นไหม ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ เราเข้าใจได้แล้ว แล้วเราอธิบายกันได้ แต่เราอธิบาย ความโลภ ความโกรธ ความหลง เวลามันโกรธอธิบายไม่ได้ เวลามันเคลิบเคลิ้มหลงไหลไปมัน อธิบายไม่ได้ แต่มันอธิบายธรรมะเป็นธรรมชาตินะ ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ ใ้ความโกรธ ความเกลียดก็เป็นธรรมชาตินะสิ

สั่งธรรม สั่งธรรม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านสอนตรงนี้ สอนให้ เรามีสติมีปัญญาไง ถ้ามีสติปัญญา เห็นไหม สั่งธรรมอันนี้มันเกิดขึ้น เกิดขึ้นจากการกระทำของเรา ถ้าเกิดขึ้นจากการกระทำของเรา เวลาคนเกิดมามีกรรม กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เวลากรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นกับชีวิตนี้ เรามีสติปัญญา เราแก้ไขของเราไป เราแก้ของเราไป

พระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์ ท่านพยายามสร้างคุณงามความดีของท่านการว่า “สร้างคุณงามความดีของท่าน” เพราะท่านเชื่อมั่น เชื่อมั่นมั่นใจว่าสั่งธรรมมันมีอยู่จริง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์ ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ได้พยากรณ์ พระโพธิสัตว์สร้างบุญกุศลมามหาศาล อย่างเช่น หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านบอกว่าท่านปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์มาก่อน แต่เวลาท่านมาใคร่ครวญของท่านแล้ว

“ถ้าเราปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต่อไปข้างหน้าเราก็จะต้องเกิดตาย เกิดตายไปอีก แต่ถ้าเราสำเร็จในชาตินี้ สำเร็จในชาตินี้มันก็เป็นพระอรหันต์เหมือนกัน จะตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปอนาคตกาล ก็ต้องสร้างบุญกุศลไปมหาศาล

มหาศาล เวลาตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นพระอรหันต์เหมือนกัน ถ้าสิ้นกิเลสในชาตินี้ก็พระอรหันต์เหมือนกัน”

ท่านถึงได้ลา ได้ละจากอันนั้น เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ได้พยากรณ์

เวลาผู้ที่สร้างปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์ มีมากมายมหาศาล เวลามาหาเรา ว่าปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ แล้วเห็นมันทุกข์มันยาก เขาจะทำอย่างไร เขาจะทำอย่างไร เวลาคนปรารถนานะมีเด็ก ๆ น้อย ๆ วัยรุ่น เขาบอกว่าจิตใจเขาเป็นธรรม เป็นธรรม เขามีแต่ความจะชักชวนเพื่อนฝูงของเขาไปสร้างแต่คุณงามความดี สร้างแต่คุณงามความดีใจ แล้วเขาบอกเขาก็ปรารถนาอย่างนั้น นี่ความปรารถนาอย่างนั้น คนที่ยังพอใจอยู่ เขาก็ปรารถนาการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จะสร้างคุณงามความดีของเขาไป

แต่ถ้าเรามีอำนาจวาสนา เห็นไหม เรามีสติปัญญา ปัญญาธรรมโสด เราจะทำปรารถนาหรือไม่ปรารถนาสิ่งใดก็แล้วแต่ แต่เรามีชีวิต เรามีชีวิต เราเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ถ้าเราเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ถ้ามันมีบุญกุศล คำว่า “บุญกุศล” เราได้เกิดเป็นมนุษย์ไฉน เกิดเป็นมนุษย์นี้แสนยาก เพราะสัตว์มันเกิดในสัตว์ เชื้อราต่างๆ มหาศาล สิ่งมีชีวิตมันพัฒนาการของมันไป เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ตัดแต่งพันธุกรรมของเขาให้เจริญให้งอกงามขึ้นมา

แต่เรามีมนุษย์สมบัติ เราถึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์ไฉน เวลาเกิดเป็นมนุษย์แล้วมีอำนาจวาสนานะ ถ้าพูดถึงทางธรรมะเป็นธรรมชาติ เทียบเคียงธรรมะเป็นธรรมชาติ ถ้าเราทุกข์เรายากเรามองไปที่สัตว์ เวลาสัตว์มีชีวิต ชีวิตหนึ่งเหมือนกัน ถ้ามีชีวิตหนึ่งเหมือนกัน เวลาสัตว์นั้น เวลาเขาครัครวญกัน เขาเป็นสัตว์ เห็นไหม ได้ลากเกวียนไถนา

เขาบอก “เขาพยายามจะทำงานด้วยความเต็มใจของเขา เพื่อให้เจ้านายได้รักเขา เพื่อจะได้ให้เขาอยู่ร่มเย็นเป็นสุขใจ ไม่ให้เขาเขียนตีให้เขาทำร้าย” เวลาสัตว์มันก็คิดของมัน เห็นไหม เวลาสัตว์มันคิดของมัน เกิดเป็นมนุษย์เป็นสิทธิเสรีภาพ อยากเกิดเป็นมนุษย์ไฉน

เราก็มาเกิดเป็นมนุษย์ไฉน เราเกิดเป็นมนุษย์แล้ว เราทุกข์เรายากของเรา เราทุกข์ยากเพราะอะไร กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เรามีเวรมีกรรมต่อกันมานะ ถ้าเราไม่มีมีเวรไม่มีกรรมต่อกันมา สภาคกรรม สภาคกรรม เหมือนกฎหมาย กฎหมายใครละเมิดกฎหมายคนนั้นมี

ความผิดใจ สัจธรรมความถูกต้องดีงาม บุญกุศลกับบาปอกุศล ความชั่วกับความดี กระทำสิ่งใด ไปแล้วสร้างเวรสร้างกรรม มันเป็นกรรมโดยข้อเท็จจริงใจ

แต่เวลามันทุกข์มันยากในหัวใจของเราละ เวลามันทุกข์มันยากในหัวใจของเรา ถ้ามีสติ มีปัญญา มีสติปัญญามันเท่าทันได้ ถ้ามีสติความคิดต่างๆ ที่ว่าความโลภ ความโกรธ ความหลง ธรรมะเป็นธรรมชาติ เวลามันเกิด เกิดในหัวใจของเรา แล้วเราไม่เท่าทันมันใจ เราไม่เท่าทัน ถ้ามีสติปัญญา เห็นไหม สติปัญญามันยับยั้งได้ สิ่งที่เราจะคิดแล้วมันจะถูกต้องดีงามก็แล้วแต่ แต่ก็เป็นความคิดอันหนึ่งใช่ไหม แต่ความคิดที่มันหลง ความคิดตามกิเลส กิเลสมันขับเคลื่อนไป มันก็เป็นความคิดอันหนึ่งใช่ไหม ความคิดต่างๆ มันให้ผล ความสุข ความทุกข์ในใจเราไม่เท่ากัน

ถ้ามันให้ผลความสุขความทุกข์ในใจเราไม่เท่ากัน ถ้าเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านบอกว่า การเกิดเป็นมนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ ธรรมชาติของความคิด ความคิดมันคิดของมันอยู่อย่างนั้น ความคิดอย่างนั้นโดยกิเลสต้นเหตุความทะยานอยากมันกระตุ้น แต่เราอยากทำคุณงามความดีของเรามันก็เป็นความอยากอันหนึ่ง ความอยากอันนี้เป็นมรรคๆ เป็นความคิดอันหนึ่ง คนเกิดมาที่มีความคิดอยู่แล้วใจ แต่เราคิดถึงใจ ชีวิตก็เป็นอย่างนี้

คนที่มีบุญกุศลนะ เวลาเขาคิดสิ่งใดแล้ว เขาไม่คิดทับถมหัวใจของเขา เขาไม่คิดให้มันเจ็บปวดใจ สิ่งที่ไม่คิดให้มันเจ็บปวด เขาพยายามคิดแต่ความดี แค่ว่าเกิดเป็นมนุษย์เราก็มีคุณค่าแล้ว แล้วเราเกิดเป็นมนุษย์แล้วเรามีสติปัญญา เราทำคุณงามความดีของเรา โลกจะเห็นไม่เห็น เรื่องของเขา เราทำคุณงามความดีเพื่อหัวใจของเรา เราตัดแต่งพันธุกรรมของเราในหัวใจของเรา เราทำหัวใจของเราให้ดีขึ้นขึ้นมา เราก็พอใจแล้ว แล้วพอใจแล้วถ้ามันทำต่อเนื่อง ย้ำคิดย้ำทำจนเป็นจริตเป็นนิสัยของเธอ เราทำคุณงามความดีของเราใครจะหัวเราะเยาะเย้ยต่างๆ มันเรื่องของเขา

วัยรุ่น เวลาพูดเลยนะ ถ้าเอ็งไม่แน่จริง เอ็งไม่แน่ต่างๆ ทำทายกัน แล้วก็ทำตามเขาไปนี่ไงเพราะเป็นภาษาวัยรุ่น โดยวุฒิภาวะมันเป็นเท่านั้น แต่เวลาคนเรามีอายุขัยขึ้นมา เห็นไหม เราประสบการณ์ของโลกเข้ามา อย่างนั้นเรารู้เท่าทันหมด ถ้ารู้เท่าทันหมด เห็นไหม สติ มีสติมีปัญญาเท่าทันของมัน

การฝึกหัดของเรา เราบอกว่าสิ่งที่เกิดมา กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เรามีเวรมีกรรมของเราอยู่แล้ว ถ้ามีเวรมีกรรมของเราอยู่แล้ว เราก็ต้องมีสติปัญญาเท่าทัน เท่าทันกับความรู้อีกของเรา

นี่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระธรรม สัจธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม กราบธรรม กราบธรรม ธรรมมันเป็นความจริง ความจริงมันเกิดจากอะไร มันเกิดจากการกระทำ มันเกิดจากมรรค เกิดจากผลใหม่

ถ้ามันเกิดจากมรรคเกิดจากผล โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี พระอรหันต์ มันเป็นข้อเท็จจริงใจ มันเป็นข้อเท็จจริง มันมีคุณธรรมในหัวใจอันนั้นใจ นี่วิมุตติสุข วิมุตติสุข สุขโดยที่ไม่เจอไปด้วยวิญญูนี้เลย ไม่เจอไปสิ่งที่อยู่ในโลกนี้มีอยู่เลย มันผ่านไปเลย แล้วมันผ่านไปเลย นี่ใจพระธรรม พระธรรม ที่พระพุทธศาสนามีคุณค่า มีคุณค่าตรงนี้ใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม เทศน์ว่าการพระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม

เราเป็นชาวพุทธ เห็นใหม่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เราเป็นอุบาสก อุบาสิกา เราบอกว่าเราต้องการความสุข ความสงบในชีวิตนี้ เราต้องการปรารถนาประสบความสำเร็จในชีวิตนี้ เราไม่ต้องการไปมรรค ผล นิพพาน มรรค ผล นิพพานมันเป็นสัจจะเป็นความจริง มันเหมือนกับกฎหมายที่มันมีของมันอยู่แล้ว แต่คนที่จะทำแล้วมันเข้าถึงอันนั้นได้มันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เห็นใหม่ สิ่งที่เราศึกษา ศึกษาเป็นทฤษฎี มันก็มีข้อเท็จจริงของมันอยู่แล้ว

ถ้ามีการกระทำ การกระทำ ถ้ามันกระทำขึ้นมา เห็นใหม่ คนมีบุญ มีกุศล มีอำนาจวาสนานะ เวลาทำอะไรประสบความสำเร็จ ประสบความสำเร็จก็เพราะที่เราสร้างมานี้แหละ แล้วถ้าเราสร้างมาอย่างนั้น ในปัจจุบันนี้ เห็นใหม่ เราก็สร้างสมของเราต่อเนื่องกันไป ถ้าต่อเนื่องกันไป ถ้ามีมากน้อยแค่ไหน มันจะไปสร้างอำนาจวาสนาในความคิด มันจะเป็นทางไหน มันจะไปช่องทางไหน มันจะกระทำอย่างไร

แล้วถ้าเรายังทำไม่ได้ถึงขนาดนั้น เราก็ทำระบบของท่าน ท่าน ฆราวาสธรรม ฆราวาสธรรม ธรรมของฆราวาสไง ธรรมของฆราวาสเราก็สร้างสมของเรา เราก็มีหน้าที่การงานของเรา เราทำเพื่อประสบความสำเร็จของเรา แต่หน้าที่การงานอะไรก็แล้วแต่ เข้า สาย บ่าย เย็น เวลา

เข้านี้อากาศดีมาก เวลาเที่ยง เวลาบ่ายอากาศร้อนมาก เวลาตกเย็นขึ้นมา มันก็มีอุณหภูมิ
ต่ำลง มันก็ร่มเย็นเป็นสุขอีกแล้ว ชีวิตของเรามันก็มีอุปสรรคเหมือนกัน

เวลาครูบาอาจารย์เราที่ภาวนานะ เวลาหลวงตาท่านสอนใจ ถ้าคนยังไม่ได้ภาวนา ที่ว่า
ทำงานแล้วมันทุกข์มันยากอย่าเพิ่งพูด เพราะเวลาจะเอาจริงเอาจังของเรา เราต้องการประสบ
ความสำเร็จในชีวิต เราต้องการเป็นคนที่มีความสุข เราไม่ต้องการมรรค ผล นิพพาน ไม่ต้องการ
มรรค ผล นิพพาน

แต่เวลาคนที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เห็นใหม่ ต้องการมรรค ผล นิพพาน ต้องการมรรค
ผล นิพพาน เวลาทำนะ ธรรมะปากตาย ปากตายนะท่วมท้นชีวิต เวลาจะเอาชนะตนเอง ชนะ
ตนเอง ชนะกิเลส กิเลสก็ตัวตนของเรา ทิฏฐิมานะของเรา ทำความสงบใจเข้ามา จิตมันสงบเข้า
มา กิเลสสงบตัวลง ต้องชนะกิเลสระดับหนึ่ง ชนะกิเลสระดับหนึ่ง กิเลสมันหลบไป กิเลสมันซุก
ไปในใจของเรา นั่นนะคือสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิ

ตัวตน ตัวตน กิเลสทั้งนั้นนะ เวลาทำสมาธิได้แล้วเราซุกคู้ขึ้นมา คั้นหามันขึ้นมา ถ้า
เห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง เวลามรรคมันเคลื่อนไป เวลาศีล สมาธิ ปัญญามันเคลื่อน
ไปในหัวใจ ท่วมท้นชีวิต ชีวิตแลกมาเลย ว่างานทางโลกที่มันทุกข์มันยากไป บวชเป็นพระแล้ว
สุขสบาย เป็นพระแล้วสุขสบาย ถ้ามีศีล มีธรรม เป็นพระสุขสบาย สุขสบายเพราะมีคุณธรรม
หล่อเลี้ยงหัวใจ

ถ้าบวชเป็นพระ เป็นพระ เป็นพระไงมันสุขสบาย เราเป็นฆราวาสเราต้องอาบเหงื่อต่าง
น้ำ เราต้องแบกหาม ไปดูพระสิ เวลาเอาจริงเอาจังขึ้นมา อดนอนผ่อนอาหาร เวลาธรรมะมัน
บอกว่านู่นจะเป็นไอ้นี้ นี่จะเป็นไอ้นั้น ไอ้นั้นก็จะเป็นไอ้นู่น มันต่อรองทั้งนั้นนะ มันจะให้เลิก มัน
จะชักมันจะลงไปทางของกิเลส ของมารทั้งนั้น เพราะมันเกิดจากหัวใจของสัตว์โลก มันเป็น
บ้านเป็นเรือนของมันไง ความรู้สึกของเรา ภวาสวะ ภาพเป็นที่อยู่ของมาร ทั้งๆ ที่เป็นจิตใจของ
เรานะ หัวใจของเรานะ ความรู้สึกของเรานะ ทำไม่ให้มารมันปกครองล่ะ

แต่เวลาเราจะปกครอง เราไปวัดไปวาเราจะปกครอง ถ้าเป็นฆราวาสธรรม เรามีสติ มี
ปัญญา เราก็เท่าทันจิตใจของเรา เท่าทันความคิดของเรา ไม่น้อยเนื้อต่ำใจ คนเหมือนกัน

อาการ ๓๒ เหมือนกัน มีครบสมบูรณ์เหมือนกัน แต่วาสนาไม่เหมือนกัน ความรู้สึกนึกคิดไม่เหมือนกัน ถ้ามันไม่เหมือนกันเราก็สร้างสมของเราที่นี่ สร้างสมของเราที่นี่ เห็นไหม

เวลามารยาท การสำรวมระวังเป็นมารยาทที่ดีงาม การเคลื่อนไหวที่ไม่สมควร เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เวลาเราจะพยายามทำหัวใจของเราให้หยุดนิ่ง ทำหัวใจของเราให้มีมารยาทอยู่ในธรรม ศีล สมาธิ ปัญญา เราสร้างแค่มารยาท สร้างแค่วาสนาแค่นั้น ถ้ามันเป็นขึ้นมาะ พอจิตมันสงบ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี เวลามันสงบมันระงับเข้ามา เวลาเราทำหน้าที่การงาน อบาทเหงื่อต่างน้ำทุกข์ยากมาก เวลาเราเสร็จงานแล้วเราพักผ่อนของเราเป็นความสุข ความสบายของเรา

จิตที่มันมีรู้สึกนึกคิดที่มันชวนชวายเป็นมัน ที่มันกว้านเอาแต่ฟันแต่ไฟมาเผาตัวมันเอง เหมือนมันทำหน้าที่การงาน เรามีสติมีปัญญาเท่าทันมัน เท่าทันนะ ถ้าไม่เท่าทัน ยิ่งจะหยุดคิด มันยิ่งคิดมาก ความเรามีความคิดมาก เวลาจะหลีกเร้นไป ไปอยู่คนเดียว มันยิ่งคิดเข้าไปใหญ่เลย แล้วถ้าเรามีสติ เรามีคำบริกรรมของเรา แล้วรักษาหัวใจของเราเนะ ถ้ามันวางได้ คนทำงาน อบาทเหงื่อต่างน้ำมาทั้งวัน แล้วได้พักผ่อนมันก็มีมีความสุขของมัน

จิตที่มีคิดทั้งวัน คิดโดยไม่รู้ตัวว่ามันคิด คิดโดยแรงกระตุ้น คิดโดยความชอบ คิดโดยความไม่เข้าใจของมัน ถ้า**หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ** ต่อสู้กับมัน เวลามันเบาบางลง มันหยุดลง เหมือนได้พัก เหมือนกัน เหมือนกัน สุขภาพกาย สุขภาพจิต คนที่ออกกำลังกายทุกวัน รักษาสุขภาพ สุขภาพเขาแข็งแรง สุขภาพเขาอุดมสมบูรณ์ของเขา เราฝึกหัดภาวนาของเรา เรารักษาสุขภาพจิต แล้วจิตเป็นอย่างไรละ

เวลาความสุขทุกคนปรารถนา ความดีทุกคนต้องปรารถนา แต่ความดี ความดีคุณค่าแค่ไหน ความดีของเราที่วัดกันด้วยศีล ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๒๒๗ คุณงามความดีเอาศีลมาตรวจสอบ แล้วเวลาเอาความจริงขึ้นมา ศีล สมาธิ ปัญญา สิ่งที่เป็นศีล เป็นศีลแล้วถ้ามันเป็นสัมมาทิฐิ มันถูกต้องดีงาม เวลาทำสิ่งใดขึ้นมามันก็จะสงบระงับเข้ามา สงบระงับมากน้อยแค่ไหนอยู่ที่บุคคล จะวัดกันระดับไหนก็แล้วแต่ อยู่ที่ความสุขของเรา มันปล่อยวางของเรา มันสงบไปเฉยๆ ก็มี มันสงบไปแล้วมันออกไปรู้สิ่งต่างๆ ก็มี มันสงบไปแล้วมันมีความสงสัยก็มี

เวลาสงบมันมากมายมหาศาลเลยละ เพราะอะไร เพราะเป็นอจินไตย ๔ พุทธวิสัย โลกกรรม ฌาน พุทธวิสัยเลย คำว่า “อจินไตยเลยแหละ” ใ้สมาธิ สมาธิ แล้วสมาธิอจินไตย จนมันติดของมันนะ จนมันติดของมัน เข้าใจของมันว่านิพพาน นิพพาน อจินไตยเลยเพราะเอ็งไม่รู้

แต่ถ้าเป็นสัมมาทิฐิ สัมมาสมาธินะ เขารู้ของเขา สงบระงับแล้วเขาค้นคว้าแสวงหาของเขา แล้วถ้ามันค้นคว้าแสวงหาขึ้นมาได้ ได้จากผลงานของตน นั่นนะ นั่นใจอริยสังข์ของตัวเอง นั่นนะสังข์ธรรมของตัวเอง เป็นปัจเจกตั้ง เป็นสันทิฐิโก

เวลาทุกข์แสนทุกข์แสนยาก เวลาไม่เข้าใจมัน มันลากมันจูงมันเข้าไปนะ เวลาพอมันเข้าใจของมันได้แล้ว มันเข้าใจแล้ว ก็เลสอย่างละเอียดๆ มันก็ยังปรุงยังแต่ง นี่ใช่ นี่ใช่ ให้คะแนนของเราเนะ เวลาพระกรรมฐานของเรามีครูมีอาจารย์ตรวจสอบ แล้วเราปฏิบัติของเรา ก็ตรวจสอบ มันเป็นอย่างนั้นจริงหรือไม่ เราพิสูจน์ของเรา ถ้ามันเป็นจริง เป็นจริงนะ ชื่อว่าสมาธิ แต่เป็นสมาธิจริงๆ มีคุณค่ามาก

แล้วสมาธิเวลาพูดถึงธรรมะกัน เขี่ยดหยาม ดูถูกดูแคลน สมณะๆ สมณะยังทำไม่เป็นเลย สมณะเอ็งยังไม่รู้จักเลย เอ็งไปอ้างว่าชื่อสมณะ แล้วก็ไปดูถูกดูแคลนคนอื่น แต่ความจริงเอ็งไม่มี บาทฐานของคนไม่มี พื้นฐานของคนไม่มี มันทำสิ่งใดได้ขึ้นมา มันก็เป็นเรื่องกิริยาทางโลกทั้งนั้น มันเป็นเรื่องบริยัติ เป็นเรื่องธรรมะ เป็นเรื่องทฤษฎี เป็นเรื่องความจำ ไม่มีความจริงเลย

ถ้ามีความจริงขึ้นมาะ ไ้โฮ! ไ้โฮ! ทั้งนั้นนะ ถ้าถึงบางอ้อจบเลย ถ้าถึงบางอ้อ บางอ้อ บางอ้อแล้วเราพัฒนาของเราขึ้นไป

นี่หัวใจของเรา เห็นไหม ฟังธรรม ฟังธรรม เรามาวัดมาวาขึ้นมา กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กันนะ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน มันเป็นความหมายว่าความรู้สึกนึกคิดของคนแตกต่างหลากหลายมาก ความรู้สึกนึกคิดแตกต่างหลากหลายมาก

ถ้าธมฺมสากัจฉา เอตมฺมจฺลุมฺตมฺ ถ้าเป็นมงคลชีวิตต่างๆ เป็นคุณงามความดีเราก็สนทนากัน ถ้ามันเป็นทิฐิมานะมีความเห็นผิด ต้องการเอาชนะคะคานกัน ก็เรื่องของเขา เอาชนะคะคานด้วยคำพูด เอาชนะคะคานด้วยสัญญาอารมณ์ มันเป็นประโยชน์อะไร **แต่เวลาพระปฏิบัติเนะ เวลาเขาสนทนาธรรมกันเพื่อประโยชน์ไ้** เรากำลังหาทางออกอยู่ เราพยายามจะหาช่องทางอยู่ ถ้าเรายังไม่มีช่องทางอยู่ เราก็ปรึกษาหารือกัน

ถ้าปรีกาหารหรือกันก็ของเขา สมบัติของเขา ความชอบของเขา ถ้าของเรา เราเอาแต่ความจริงของเรา เราไม่เอาความชอบ เราจะเอาความจริง ความจริงที่จิตสงบระงับได้ ความจริงที่มันลงไม่ได้ มันหาหนทางอย่างไรของมันไง ถ้ามันลงได้เป็นสมบัติของเรา แล้วลงได้แล้ว จิตนี้รักษายากนัก กว่ามันจะเป็นสมาธิได้ กว่าที่มันจะลงได้ ลงได้แล้วนะ เวลามันคายออกมาแล้วจะเข้าอีก เข้าไม่ถูก หันซ้าย หันขวานะ

อันนี้คือวาสนา วาสนาของคนมันไม่เหมือนกันหรอก ไม่เหมือนกัน กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน ความรู้สึกนึกคิดของคนแตกต่างกัน ความชอบแตกต่างกัน ความสมประโยชน์ตามความเป็นจริงก็แตกต่างกัน

ถ้ามันเป็นความจริงของเรา เป็นความจริงของเรา เราทำของเรา เวลาคุยกัน สนทนาธรรมกัน เราคุยกันเป็นมงคล เราไม่คุยกันเอาแพ้เอาชนะ เราไม่คุยคะคานกันทั้งสิ้น ใช้นั้นมันเรื่องของคนพาล ถ้าเป็นความจริง ความจริง เห็นใหม่ มันเป็นประโยชน์ มันรื่นเริงนะ เพราะอะไร เพราะเราสนทนาแล้ว เรามีมุขมอ我们有ทัศนคติ เรามีความคิดที่กว้างไกล มันปลื้มใจ แต่คุยกันแล้วมันมีแต่เรื่องบีบคั้น เรื่องไร้สาระ เสียเวลา เสียเวลามาก นี่พูดถึงว่าการสนทนาธรรม

ถ้าเป็นความจริง ความจริง เราทำของเราอย่างนี้ นี่อำนาจวาสนาของเรานะ ไปวัดไปวาเพื่อวัดหัวใจของเรา วัดเป็นวัดอยู่แล้ว วัดที่ไหนก็วัดดีงาม วัดที่ยิ่งใหญ่มหัศจรรย์ขนาดไหน มันก็เป็นวัดอันหนึ่ง เป็นที่สาธารณะ เป็นผู้อารามิกชนเขาอยู่กัน แล้วเราเป็นสถานที่ประพฤติปฏิบัติกัน แต่วัดหัวใจเรา ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมา อ้อ! อ้อ! อย่างเดียวเลยนะ

มันมีอยู่ใจ พระพุทธศาสนา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์มีอยู่จริง รัตนตรัยของเราเป็นที่พึ่งที่อาศัยของเรา เราทำเพื่อประโยชน์กับเรา เพื่อชีวิตนี้ไง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว สัจธรรมเป็นความจริงอยู่แล้ว แต่เราทำแล้วมันเป็นปัจเจกตั้ง เป็นสันตภิฎฐิโก มีคุณธรรมนะ โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี มันมีคุณธรรม มีคุณสมบัติ มีระดับของมัน แล้วมันพัฒนาใจมันยิ่งใหญ่ขึ้น ใจคนยิ่งใหญ่ ทุกอย่างลงสู่ที่หัวใจ หัวใจเป็นนามธรรม

การประพฤติปฏิบัติของเรา เราถึงบังคับ เริ่มต้นต้องบังคับต้องดูแล ต้องรักษา ทะนุถนอมใจของเรา เวลามันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาะ มันจะเป็นประโยชน์กับเรามาก เวลาทุกข์เวลายาก เราบ่นเพื่อทุกข์ๆ ยากๆ ถ้าไม่มีหัวใจมันจะสัมผัสธรรมได้อย่างไร ไม่มีหัวใจมันก็ไม่รู้จัก

ทุกข์จักสุขนี่ไง แล้วรู้จักทุกข์จักสุข มันก็เป็นวัฏวน หมุนไปอย่างนั้นนะ แล้วความจริงมันมีที่ไหน
ล่ะ ความจริงมันหยุดได้ไหม หยุดได้มันเป็นสมบัติของเรา

ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วฝึกหัด เวลาหายใจเข้าตั้งสติไว้
มันก็เป็นอานาปานสติแล้ว แล้วเวลามันหายใจเข้า หายใจออก มันมีสติปัญญาณะ มันก็ไม่ไป
หลงคิด หลงไปทับถมใจตัวเอง หลงทำให้เราทุกข์เรายากไป เราทำตัวเราเองทั้งนั้น เอวัง